

Rajz és textil

A sérülékeny, bizonytalan, esendő személyesség művészi vállalásához mindig is némi vakmerőség szükségeltetett. Kókay Krisztinával kapcsolatban azonban hamis a vakmerőség emlegetése, csöndes beletörődéssel, természetes derűvel vállalja a végletekig személyes megnyilatkozás kockázatát. A belső tulajdonságai és művészi lehetőségei között létrejött kapcsolatot már-már rövidzárlatszerű közvetlenséggel éli és jeleníti meg. Talán éppen ezért fontos annyira számára a rajz. A rajz, amely az ő felfogásában nem az ábrázolás és nem a kifejezés eszköze, hanem a belső lelkiállapotról készült közvetlen jelentés. Ezek a rajzok nemcsak megjelenésükben hasonlítanak az elektrokardiogramokhoz, lényegükben is. Mindent a lehető legegyszerűbb közlés, a vonal rezdülése mond el. Ez a leheletfinom, lírai rajzművészet idegenkedik minden programtól, minden áttételtől, nem ábrázol, nincsenek ideológiai, művészetelméleti vonzódásai, semmi más nem akar lenni, csakis önmaga. A rajz különben is a képzőművészet legszemélyesebb tartománya, olyasféle műfaj, mint az irodalomban a napló. Ez a rajzokból összeálló vizuális napló sokszoros fénytörésben, de számító stilizálás nélkül vetíti vissza fényét az alkotóra. Látszatra egyszerű világba lépünk. A kéz bizonytalanságát és lendületét közvetítő vonal, az érintés erejét és gyöngédségét tolmácsoló tónus és a papír fehérsége vesz körül csupán. E hármasság egyensúlya vagy egyensúlyának felbomlása hozza létre a motívumokat, amelyek finom belső határokat idéznek, selyem, háló, víztükrő ráncaira, eső kuszaságára, szélfúvás képzetére utalnak. Olyan felületekre bukkanunk, amelyekkel találkoztunk valahol és valamikor, egy köztes – két érzés, két cselekvés közötti – pillanatban. A kinyilvánított érzések, a megszületett cselekvések szétszakítják ezeket a felületeket. Az absztrakt, megszerkesztett rend ugyanúgy idegen tőlük, mint a látható világ leképezésének vizuális szabályaihoz való alkalmazkodás. A tónus és a papír kihagyott fehérsége csak kiegészítő, kísérő eszköz, a rajzok lelke a vonal, védtelensége, szabálytalansága, kiszolgáltatottsága egy halk drámát jelenít meg, a megnyilatkozás és az elrejtőzés

drámáját. Titokra utal, a létezés titkára, amelynek minden élőlény a birtokosa, de amelyet megfejtani mégsem tud soha senki.

A nagy vásznak a rajzokból merítik képi világukat, de áttételek folytán a finom jelzések itt jelképekké alakulnak. Többnyire falakat jelenítenek meg. Ezek a falak sohasem valódiak. Anyagtalanok és lebegnek. Mindig valamiféle rés nyílik rajtuk. Hol a romlás hajszálrepedései, hol szabályos kapuk, beomlások, kicsiny ablakok, átjárás egy másik világba. Ez a másik világ azonban nem mutatkozik meg, csak sejteni lehet. Egyszerre vannak jelen benne a megbocsátás kékje, a minden este királylányt vacsorázó szörny, a hét világgömbön egyetlen lendülettel átnyilalló táltos és a mitikus öntudat egyéb, soha egészen meg nem érthető kellékei. Mindez sejtelmes, de az innenső világ látszólag olyannyira jól ismert – lehet, véget nem érő félreértések sorozatán alapuló – praktikuma sem több. Egyetlen bizonyosság van, a fal, amely elválaszt. Elválaszt és összeköt egyszerre. Akár a sejtfa, amely félig átjárhatóságával az élet lehetőségét teremti meg. Az itt látható falak egyén és egyén, belső és külső, múlt és jövő, civilizáció és pusztulás, emlékezet és felejtés között épülnek. Fölrémlik bennük a műkénéi labirintus öles köveinek durva arabeszekje, a füst fakította, restaurátlan ravennai kora keresztény kápolna mozaik égboltja, a repedezett szikes puszta, az indián földisten arca, a kukoricacső szemének egymás melletti szorongása, az eleven test sejtjeinek lépszervezete. A hatás is végletek között vibrál. Első pillanatra monumentális, de igazán a finom részletekben él. A mítoszokban gyökerező maradandóságra utal, miközben a gyerekkori, porba rajzolt ábrák megvesztegető múlandóságát sugározza. A látvány a keletkezés tájaira hívja vissza a nézőt, olyan vizuális képzeteket idéz, amelyekkel az álom, az emlékezet, a képzelet színterein mindenki naponta többször is találkozik, de amit maradandóan papírra, vászonra, selyemre kivetítve – az az érzése – most láthat először.

Kiállításmegnyitó, Dorottya utcai galéria,
1992. július 8.

Életrétegek

Kólay Kintina 2003

Életrétegek

Kókay Krisztina textil- és grafikusművész
1943. május 23-án született Esztergomban. A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja (2013). 1967-ben szerzett diplomát a Magyar Iparművészeti Főiskola textil szakán. Budapesten él.

Bensőséges, zárt világ grafikáinak, „rajzolt” textiljeinek, gobelinjeinek a tere. 1981-ben döntő jelentőségű volt számára a velemi alkotóműhelyben eltöltött időszak. Itt tanulmányozta először a grafikai vonal hatását, mozgását, feszültségét és a textilen való ábrázolás lehetőségét. 1982 óta, amióta rendszeres kiállító, egységes vonulatot mutat munkáinak sora. Legtöbb munkája elemi részecskékből, azaz grafikai jelekből tevődik össze. A vonalak, téglalapok, ívek megsokszorozásának monotoniját szakítja meg a kép történéseinek ábrázolásával. Egy hasíték, egy nyílás, egy keskeny törésvonal válik hatásos kifejezőeszközzé. [...] Aprólékossága monumentális.

(Torday Alíz)

A *Hold titkai* című grafitrajza több szempontból is figyelemre méltó. Egyrészt a leheletfinom vonalaival érzékelteti a valójában örök „elérhetetlenséget”, miközben a textilművész tapasztalatával könnyedén kezelt lágy fonatokból kombinált holdfelszíni kavargás barátságos, szelíd, szinte rokoni közegbe hozza az emberi vágyak egyik titokzatos tárgyát. A kárpitokat is tervező, eredetileg nyomott-textil-technikával dolgozó művész selyem- vagy vászonanyagra aprólékos munkával, kézzel rajzolt, hatalmas méretű textilgrafikái-

val vált utánozhatatlanul egyedi kézművessé, és soha sem egyszerű, végtelenül bonyolult kompozícióival a költők szavakon szárnyaló gondolatvilágának szellemi társává.

(Dvorszky Hedvig)

A legjobbkor kapta a megbízást Detre Villő belsőépítész-től Budapesten a Flamenco Hotel belső terébe murália tervezésére és megvalósítására. Az alapmotívum készen állt, csak folytatni kellett. Ezeket a motívumokat gazdagította a vegetáció változatos kínálatából szűrt formai elemekkel. Így az összesen 130 m², 13 darabból álló, egyenként 6 méter széles rajzos kompozíciót széles skálájú textiles tervezői tapasztalatai alapján sajátos festési megoldással készítette el. [...] A rajzolás mindennapi szükségletévé vált, minden munkájának alapja a grafit vagy tusrajz. *1985-től szinte észrevétlenül, meditálás közben kerültek a papírra a gondolataim, lelki vívódások, örömek, fájdalmak, emlékek. Betűk és szavak helyett vonalak, olyan ez számomra, mint egy sajátos nyelv* – írta Kókay Krisztina feljegyzéseiben. A művész felismerte azt a lehetőséget – és élt is vele –, hogy a művészi alkotás képes kifejezni az emberi élet bonyolultságát, a megélt nehézségek gazdagító erejét. Meditáló rajzolásával, „rovásírásával” saját jelrendszerré alakuló önálló írásrendszert hozott létre. Ezek a nyilvánvalóan létező feszültségből születő rajzok jelzik a drámát, az elmondhatatlant, a csak így kifejezhető. Ilyen például a *Fájdalom*, a *Kötélék* és az *Egy darab kő* című alkotások. [...] Kókay Krisztina rajzai és textiljei érzékeny, halk szavú, ugyanakkor erős, rendezett világot és határozott személyiséget tükröznek. Drámai komolyságú munkája az *Ünnep* című kárpit. Fenséges egygyé válás vagy kettéhasadás. Mind a két lehetőség benne van az emberi kapcsolatokban, férfi és nő kapcsolatában. Az Ünnepig, a harmóniáig sok feszültségen át juthatunk csak el, a feloldásért valamiképpen keresztre kell feszítenünk énünk önző felét. [...] A nehézségek, megpróbáltatások hősiesség elviseléséhez a példát Kókay Krisztina számára az ősök tisztelete adja. Hangsúlyozza, hogy őket tartja gyökereinek. Ezeknek a gyökereknek a hihetetlenül válto-

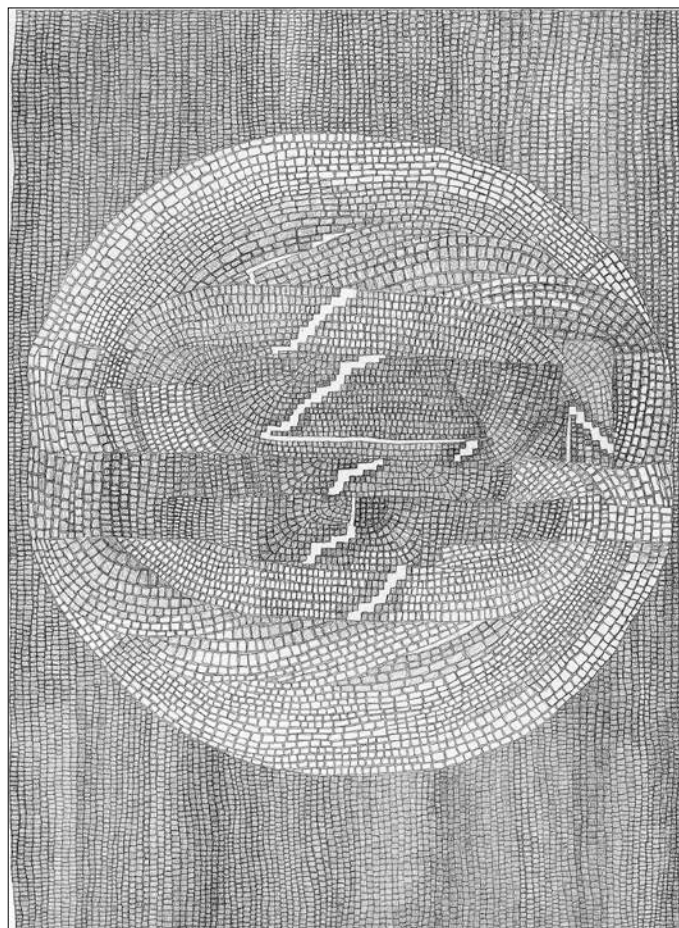
zatos megjelenítése végigkíséri Kókay Krisztina fél évszázados munkásságának egész vonulatát. Őszinte hitvallás. Az *Ősök és Őseink* című pasz-tellrajzok később azonos címekkel hernyóselyem-re festve, illetve gobelinben is megvalósultak. Kókay Krisztina számos művet alkotott, melyek-nek témája a szülővárosa. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű a *Várhegy* című gobelin, amely [...]

egyúttal spirituális szimbólum, szent hely. Fölfelé tör, az egyre világosabb, fénylőbb kék ég felé. A kárpiton itt hirtelen megszakadnak a vonalak, a sorok homorú, negatív formát ölelnek át. Tiszta fehér felületet: a kimondhatatlant, a legszenteb-
bet – Mózes a hegy tetején találkozott Istennel.

(Prokopp Mária)

Főbb díjai

- 1984 – A Kulturális Minisztérium nívódíja
- 1992 – A XII. Fal- és Tértextil Biennálé fődíja, Szombathely
- 1993 – Ferenczy Noémi-díj
- 1996 – „Kárpit határok nélkül” 46 alkotóval, XIV. Fal- és Tértextil Biennále – fődíj
- 2000 – „Szent István király intelmei”, Szent István-díj, Kecskemét
- 2006 – XIII. Országos Rajzbiennálé, Salgótarján, az OKM díja
- 2007 – Magyarország Érdemes Művésze díj
- 2012 – Nemzetközi Grafikai Biennále, diploma, Pilsen
- 2017 – Kárpit 3 – a nemzetközi zsűri oklevele
- 2018 – Magyarország Kiváló Művésze díj

A hold titkai